

USTVARJALNOST:

- Ustvarjalnost je miselni proces, katerega rezultat so originalni in ustrezni dosežki,
- vsi ljudje smo bolj ali manj ustvarjalni,
- bistvo ustvarjanosti ni v rešitvah ampak v postavljanju vprašanj in odpiranju problemov.
-

FAKTORJI USTVARJALNOSTI:

- Originalnost (izvirnost): rezultat je nekaj novega, svojevrstnega, redkega, neponovljivega .. Lahko se kaže v rešitvah problema, načinih reševanja ali v odkrivanju problemov.

- Ustreznost dosežka okoliščinam: odgovori ali rešitve so marsikdaj originalne a ne ustrezajo stvarnosti ali konkretni nalogi, zato jih ne obravnavamo kot ustvarjalne. Ustvarjalen dosežek je hkrati originalen in ustrezen.

- Uporabnost: jo je težko določiti, saj ni nujno trenutna in konkretna. O uporabnosti ustvarjalnih dosežkov torej ne smemo misliti kratkoročno in o tem ali nam koristijo ali ne.

Vsi ljudje smo bolj ali manj ustvarjalni, ker za ustvarjalnost ni nujno, da se kaže skozi dosežke, ki so nekaj novega in izjemnega v svetovnem merilu, ampak so ustvarjalni tudi dosežki, ki so novi za posameznika, pomembni in uporabni le v njegovem poklicu.

VPLIVI NA USTVARJALNOST

• **Vplivi različnih dejavnikov:**

- Značilnosti mišljenja in spoznavnih procesov,
- Znanje,
- Osebnostne lastnosti,
- Okoljski dejavniki.

• **Za ustvarjalnost je predvsem pomembno:**

- Divergentno mišljenje: iskanje rešitev problema v različnih smereh in odkrivanje različnih odgovorov. Po Guilfordu ima divergentno mišljenje tri sestavine:
 - Originalnost,
 - Fluentnost – tekočnost, ki se kaže v hitrem navajanju številnih idej oz. odkrivanju številnih rešitev in
 - Fleksibilnost – prožnost, ki pa se kaže v navajanju različnih idej oz. odkrivanju kakovostnih rešitev, spreminjanju strategij in zmožnosti prestrukturiranja problema.

• **Ustvarjalnost je tesno povezana z**

– Predhodnim znanjem, učenjem in izkušnjami. Znanje je predpogoj za pomembne ustvarjalne dosežke. Seznanjenost s problemom in zbiranje podatkov o njem je pomembno pri vsakdanji ustvarjalnosti. Če problema ne razumemo ali če ne poznamo informacij, ki so za rešitev pomembne, je iskanje ustvarjalnih idej ali rešitev skoraj nemogoče. Včasih pa predhodno znanje zavira ustvarjalnost. Namesto da bi nas naučeno spodbujalo k iskanju novega nas omejuje. Nove probleme rešujemo z enakimi metodami kot predhodne, čeprav niso več ustrezne...

- Različne osebnostne značilnosti, kot so
 - Pozitivna samopodoba in samozaupanje, kar omogoča večjo odpornost proti socialnim pritiskom, vstrajanje pri teorijah, taki ljudje se ne bojijo poraza ub uspeha ne podcenjujejo,
 - notranja motiviranost in vztrajnost, ustvarjalne ljudi motivira radovednost, zanimanje za problem ali področje, na katerem ustvarjajo, problemov ne doživlja kot grožnjo temveč kot izziv, če jim ne uspe poskušajo znova in znova,
 - radovednost, odprtost za nove izkušnje, razvitost različnih interesov in spraševanje o pojavih, ki se zdijo samoumevni
 - inteligentnost – v povprečju je povezava med ustvarjalnostjo in inteligentnostjo nizka. Stopnja inteligentnosti je nujen, ne pa zadosten pogoj. Pomembna je predvsem zato, ker omogoča lažje, hitrejše in boljše kopičenje gradiva in pa
 - avtonomnost (neodvisnost), ki se kaže predvsem v mišljenju.

Ustvarjalni ljudje so kritični, ne priznavajo avtoritet, dvomijo o že veljavnih resnicah in so pripravljeni tvegati.

- Okolje, lahko zavira ali spodbuja ustvarjalne dosežke

MERJENJE USTVARJALNOSTI – ZNAČILNOSTI USTVARJALNIH DOSEŽKOV

Ustvarjalnost je težko meriti, ker je njeno bistvo v dajanju odgovorov, ki jih ne moremo vnaprej predvideti. Testi ustvarjalnosti so običajno sredotočeni na ugotavljanje mišljenja, ki ga posredno merimo z originalnostjo, fluentnostjo in fleksibilnostjo odgovorov.

Testi imajo tipične naloge zamišljanja posledic, naloge dokončevanja in neobičajnih rab predmetov.

Prva značilnost – originalnost – se ponavadi določi kot statistična redkost odgovorov, včasih pa kot merilo originalnosti odgovorov uporabimo tudi duhovitost in oddaljenost asociacij. Na fluentnost kaže število odgovorov na vprašanje, fleksibilnost pa je odvisna od kakovosti odgovorov.

FAZE USTVARJALNEGA PROCESA

Na podlagi introspektivnih poročil znanstvenikov so psihologi izluščili 4 faze, skozi katere poteka ustvarjalni proces: preparacija, inkubacija, iluminacija in verifikacija

1.) **PREPARACIJA** - priprava – v kateri ustvarjalec spoznava problem in zbira podatke o njem, npr. Prebira strokovno literaturo, zbrane podatke povezuje in kritično vrednoti, išče rešitev ... Že v fazi preparacije se ustvarjalec tudi domisli različnih mogočih rešitev problema, ki pa zaradi takšnih ali drugačnih razlogov niso ustrezne in jih nato opusti.

2.) **INKUBACIJA** – v kateri gradivo, zbrano v fazi priprave, zori. Ustvarjalec se s problemom zavestno ne ukvarja, zato je to obdobje, v katerem se zdi, da se nič ne dogaja. Je kratka ali pa traja tedne in mesece. Nekateri psihologi menijo, da v fazi inkubacije o problemu še vedno razmišljamo, vendar na nezavedni ravni. Drugi pa so prepričani, da v fazi inkubacije popusti osredotočenost na neuspešne načine reševanja problema, zato zmoremo po začasni prekinitvi iskanja rešitve problem videti v novi luči.

3.) **ILUMINACIJA** – razsvetljenje – vnikne rešitev, ki jo ustvarjalec doživi kot nenadno nepričakovano. Nenadno rešitev problema, ki temelji na prestrukturiranju problema oz videnju problema v novi luči imenujemo tudi inspiracija, vpogled ali aha-doživetje.

Za iluminacijo je poleg nenadnosti značilno tudi to, da se rešitev pojavi po daljšem ali krajšem odmoru in pogosto v okoliščinah, ki so za reševanje problemov nenavadne, pogosto v fazi sproščenosti. Rešitve se hitro pojavijo, vendar jih hitro pozabimo.

→ O inkubaciji in iluminaciji ne poročajo vsi ustvarjalci. Vprašanje je torej, ali gre za tipični fazi ustvarjalnega mišljenja ali pa sta pojava omejena na nekatere ljudi.

4.) **VERIFIKACIJA** – preverjanje – v tej fazi preverimo ustreznost rešitve po različnih kriterijih, prevladuje konvergentno mišljenje. Pomembno je, da je preverjanje ideje oz. Kritično vrednotenje rešitve ločeno od drugih faz, sicer zavira nastajanje novih idej.

KAKO LAHKO SPODBUDIMO USTVARJALNOST?

Raziskovalci ustvarjalnega mišljenja predlagajo vrsto metod, s katerimi je mogoče spodbuditi in razvijati ustvarjalnost. Uporabijo jih lahko, ko iščemo novo idejo ali rešitev problema ali ko želimo razviti, izpopolniti, izbrati ali preveriti idejo. Nekatere uporabljamo individualno, druge pa skupinsko. Skipina je pogosto učinkovitejša od posameznika, saj se člani spodbujajo pri dajanju idej (ideja enega spodbudi idejo drugega), poleg tega pa se znanje in izkušnje članov kombinirajo v celoto, ki je več kot goli seštevek znanja posameznikov. Najbolj znana med skupinskimi metodami je možganska nevihta ali deževanje idej, ki jo je prvi razvil alex. F. Osborn.